

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 2. juni 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Wilhelm Matheson
dommer Kristin Normann
dommer Ragnhild Noer
dommer Arne Ringnes
dommer Wenche Elizabeth Arntzen

HR-2022-1110-A, (sak nr. 21-182690STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 26. november 2021

A (advokat John Christian Elden)

mot

Påtalemyndigheten (førstestatsadvokat Berit Sagfossen)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Arntzen:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder spørsmålet om en tiltalt skal dømmes til overføring til tvungent psykisk helsevern på grunn av gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, jf. straffeloven § 62 andre ledd.
- (3) A er født i 1989. Han er utdannet mekaniker, men er nå uføretrygdet. I 2011 fikk han diagnosen udifferensiert schizofreni, som i 2017 ble endret til paranoid schizofreni. A har i perioder vært undergitt tvungent psykisk helsevern med og uten døgnopphold. Han er tidligere dømt for blant annet grovt skadeverk ved å ha tent på sin mors hus i 2011. A skal også ha tent på egen bolig i 2015 og tatt kvelertak på sin mor i 2016, men uten at hun ble påført fysisk mén.
- (4) Ved beslutning 5. mars 2021 og tilleggsbeslutning 12. mai 2021 ble A satt under tiltale med begjæring om dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62. Grunnlaget for tiltalene er at han i utilregnelig tilstand har overtrådt:
- straffeloven § 115 ved å ha fremsatt trusler mot Kongen som volder fare for påvirkning av Kongens virksomhet (tiltalens post I og tilleggstiltalens post I a, b og c),
 - straffeloven § 155 ved å ha påvirket en polititjenestemann gjennom trusler (tiltalens post II),
 - straffeloven § 263 ved å ha truet en polititjenestemann og dennes familie, egne familiemedlemmer og allmennheten (tiltalens post III a til g), og
 - straffeloven § 266 ved hensynsløs adferd overfor en polititjenestemann (tilleggstiltalens post II a og b).
- (5) Forholdene skal ha blitt begått i perioden mars 2019 til mars 2021. Jeg kommer tilbake til det rettslige og faktiske grunnlaget for de ulike tiltalepostene.
- (6) Tiltalen omfatter også promillekjøring (post IV), kjøring uten førerkort (post V a og b), bilbrukstyveri (post VII) samt overtredelser av narkotika- og legemiddellovgivningen (postene VII a til d og VIII a til g). Disse forholdene fant sted i perioden fra april 2016 til august 2020.
- (7) A har erkjent at det var han som sendte meldingene og la ut innleggene som omfattes av tiltalens post I, II, III og tilleggstiltalens post I og II. Han hevder imidlertid at de påståtte truslene ikke rammes av de aktuelle straffebudene. Det er ingen uenighet om at han var utilregnelig da de ulike handlingene ble begått.
- (8) Søndre Østfold tingrett avsa 24. juni 2021 dom med slik domsslutning:

«A, født 00.00.1989, frifinnes.»

- (9) Tingretten mente at truslene mot Kongen ikke var egnet til å bli tatt alvorlig, og følgelig heller ikke til å hindre Kongen i hans virksomhet. Tilsvarende synspunkter ble lagt til grunn ved vurderingen av om truslene mot polititjenestemannen og As far og bestefar var egnet til å fremkalle alvorlig frykt.
- (10) A ble imidlertid funnet å ha overtrådt straffeloven § 263 ved tre anledninger: trussel mot mor (tiltalens post III a), trussel mot «stebestemor» (tiltalens post III f) og trussel mot polititjenestemannens familie (tiltalens post III d).
- (11) I tillegg kom tingretten til at A hadde overtrådt straffeloven § 266 ved hensynsløs atferd overfor en polititjenestemann (tilleggstiltalens post II a og b). A ble videre funnet å ha kjørt uten førerkort, begått bilbrukstyveri og overtrådt narkotika- og legemiddellovgivningen.
- (12) Påtalemyndigheten innga fullstendig anke over tingrettens dom hva gjelder de tiltalepostene A ble funnet ikke å ha overtrådt, og den tiltaleposten som han bare ble funnet å ha overtrådt overfor et kvinnelig familiemedlem (tiltalens post III f). Det ble også anket over inndragningsavgjørelsen.
- (13) Borgarting lagmannsrett avsa 26. november 2021 dom med slik domsslutning:
- «1. A, født 00.00.1989, har overtrådt straffeloven § 115, straffeloven § 155, straffeloven § 231 første ledd, straffeloven § 263, straffeloven § 266, straffeloven § 342 tredje ledd jf. første ledd, vegtrafikkloven § 31 jf. § 22 første ledd og legemiddelloven § 31 annet ledd jf. § 24 første ledd, og dømmes til overføring til tvungent psykisk helsevern, jf. straffeloven § 62 og psykisk helsevernloven kapittel 5. For de forholdene som ble begått før 1. oktober 2020, dømmes han i medhold av straffeloven § 62 første ledd annet punktum (slik den lød før lovendringen i 2019). For de forholdene som ble begått etter dette tidspunktet, dømmes han i medhold av straffeloven § 62 annet ledd (slik den lyder i dag).
 2. For øvrig forkastes anken.»
- (14) Som forsvarer har påpekt, må lagmannsrettens henvisning til «vegtrafikkloven § 31 jf. § 22 første ledd» være en feilskrift for § 31 jf. § 24 første ledd.
- (15) Lagmannsretten tok påtalemyndighetens anke til følge med unntak av tilleggstiltalens post I b (trussel mot Kongen), tiltalens post III e (trussel mot far) og tiltalens post IV (promillekjøring). Anken over inndragningsavgjørelsen førte heller ikke frem.
- (16) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I, tilleggstiltalens post I a og c (trusler mot Kongen) samt tiltalens post III c, f og g (trusler mot polititjenestemannen og bestefaren). Det er videre anket over reaksjonsfastsettelsen, jf. straffeloven § 62 om overføring til tvungent psykisk helsevern.
- (17) Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet ble avvist ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning av 13. januar 2022, mens lovanvendelsesankene og anken over reaksjonsfastsettelsen ble fremmet til behandling i Høyesterett.

Mitt syn på saken

Prosessuelle forhold

- (18) I saker om overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 kommer straffeprosesslovens regler om skyldspørsmålet tilsvarende til anvendelse «så langt de passer», jf. straffeprosessloven § 2 andre ledd, jf. første ledd nr. 1. Spørsmålet om siktede har begått et lovbrudd som omtalt i § 62, behandles etter reglene om skyldspørsmålet. Tolkningen med sikte på å fastlegge det nærmere meningsinnholdet i et utsagn for å vurdere straffbarheten, er en del av lovanvendelsen der Høyesterett har full kompetanse, jf. HR-2019-1922-A avsnitt 13 med videre henvisninger. Tilleggsvilkårene i § 62 følger reglene om straffespørsmålet, slik at Høyesterett også kan prøve bevisvurderingen.
- (19) Forsvarer har anført at det ved vurderingen av om særreaksjon skal ilegges, ikke kan legges vekt på lovbrudd som ikke ble behandlet i lagmannsretten. Dette er ikke riktig. Til tross for at A ble frifunnet i tingretten på grunn av utilregnelighet, var han i ankeposisjon etter straffeprosessloven § 307 for så vidt gjelder de påtalte rettsstridige handlingene som tingretten fant at han hadde begått. A anket ikke, og det følger da av straffeprosessloven § 348 første ledd at reaksjonen skal fastsettes på grunnlag av alle de straffbare forholdene. At tingretten ikke nevnte de aktuelle straffebudene i selve domsslutningen, endrer ikke dette.

Straffeloven § 115 «Angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet»

Rettslige utgangspunkter

- (20) Tiltalens post I og tilleggstiltalens post I a og c gjelder overtredelse av straffeloven § 115 om angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet. Bestemmelsen lyder slik:
- «Med fengsel inntil 10 år straffes den som ved bruk av makt, trusler eller på annen rettsstridig måte volder fare for at Kongen, Regenten, regjeringen, Stortinget, Høyesterett eller Riksretten, eller et medlem av disse institusjonene, hindres eller påvirkes i sin virksomhet.»
- (21) Paragraf 115 står i straffeloven kapittel 17 «Vern av Norges selvstendighet og andre grunnleggende nasjonale interesser», som ble tilføyd ved lov 7. mars 2008 nr. 4. De sentrale forarbeidene er inntatt i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) kapittel 7.6 og kapittel 12.2.2. Bestemmelsen viderefører langt på vei straffeloven av 1902 § 99 slik denne lød etter en lovendring 28. juli 2000 nr. 73. Til forskjell fra tidligere er straffebudet nå et såkalt faredelikt. Dette innebærer at det foreligger fullbyrdet overtredelse straks faren for å hindre eller påvirke den aktuelle virksomheten oppstår.
- (22) Vår sak gjelder angrep på Kongen i form av trusler.
- (23) Det er Kongens virksomhet som statsoverhode – hans kongegjerning – som er vernet av denne delen av bestemmelsen. Ved lovendringen i juli 2000 ble straffeloven av 1902 § 99 utvidet fra å beskytte den frie utøvelse av «myndighet» til å beskytte utøvelse av «virksomhet». Denne utvidelsen innebar at terskelen for å anse straffebudet overtrådt ble

senket ved at også «mindre graverende handlinger kunne omfattes», jf. Rt-2007-1559 avsnitt 14.

- (24) Paragraf 115 inneholder enkelte eksempler på handlinger som rammes, men det er uten betydning hvordan angrepet skjer såfremt handlingen er rettsstridig. Det at angrepet er utført av en utilregnelig person er i denne sammenheng ikke avgjørende. Angrep i form av trusler må tolkes med utgangspunkt i ordlyden og den sammenhengen utsagnet inngår i. Det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at trusselen vil bli satt ut i livet, men det må være grunn til å ta trusselen alvorlig. Det er heller ikke et vilkår at trusselen er rettet direkte mot den som omfattes av trusselen, her Kongen.
- (25) Spørsmålet om handlingen «volder fare» for at Kongen hindres eller påvirkes i sin virksomhet, skal i utgangspunktet vurderes objektivt. Det avgjørende er om handlingen er *egnet til* å hindre eller påvirke Kongens virksomhet. Hvilken faregrad som kreves, må naturlig nok sees i forhold til hvor stor skadefølgen kan bli, se NOU 2003: 18 side 65.
- (26) Alternativet «påvirkes» ble tilføyd ved straffeloven 2005. Som eksempel på slik påvirkning nevner forarbeidene en situasjon der «en trussel om å avsløre pikant informasjon om representanten tvinger frem en mer aktiv opptreden i en sak, uten at dette hindrer virksomheten for øvrig», jf. Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 303–304. På tilsvarende måte vil for eksempel iverksettelse av sikkerhetstiltak som fører til en mer forsiktig eller tilbaketrukket opptreden utad, typisk måtte sies å påvirke Kongens virksomhet.
- (27) Med disse utgangspunktene går jeg over til vurderingen av om As ulike utsagn rammes av straffeloven § 115.

Den konkrete lovanvendelsen

- (28) Spørsmålet er for det første om A i sine e-poster, som ble sendt til blant annet Slottets e-postmottak, har fremsatt *trusler*.
- (29) I likhet med lagmannsretten, gjengir jeg utsagnene slik de fremgår i grunnlaget for gjerningsbeskrivelsene i de to tiltalebeslutningene.
- (30) Utsagnet i tiltalens post I er gjengitt slik:

«Natt til tirsdag 25. august 2020 i ---gata 00 i X, sendte han to e-poster til Slottets postmottaksadresse, hvor han blant annet skrev følgende:

‘Jeg vet ikke hva jeg skal si men jeg er ikke et menneske lenger. Jeg er et monster. (...) De lagde en terrorist. Hevn er det eneste jeg har igjen. Å Utrydde staten. (...) Staten må og skal utryddes. (...) Det blir deilig å se Norge falle en gang for alle. Hevnen skal råde over statens ugjerninger. Og de som er skyldige skal avstraffes med det værste middel vi kjenner til. Og det skal bli jævlig deilig å se på. Lyden av satan og rettferdighet mot fasciststaten Norge, kongen og fedrelandet (...) Tenk dere godt om nå. Det vil få store konsekvenser. (...) Som kompensasjon krever jeg 30 millioner kroner inn på min konto snarest. Eller så dør kongen’»

(31) I denne e-posten gir A uttrykk for at staten må utryddes, og han varsler hevn over «Norge, kongen og fedrelandet». E-posten avsluttes med en klar drapstrussel mot Kongen dersom millionbeløpet ikke settes inn på hans konto «snarest».

(32) Utsagnet i tilleggstitalens post I a er gjengitt slik:

«I løpet av kvelden lørdag 30. november og natt til søndag 1. desember 2019 i ---gata 00 i X, sendte han to e-poster til Slottets postmottaksadresse hvor han blant annet skrev følgende:

‘Idag har den norske stat helsevesen, politi og militære tatt livet av en av vår tids største genier og ødelagt for singularitet. Derfor vil jeg nå ha min hevn og defor står vi ovenfor nåtidens største statskupp og derfor må folket hevne sin fred ovenfor kongehuset og kongen, militæret, politi og helsevesen ved å etablere dødsleirer og masseutryddelse av offentlige autoriteter og kongen må dø (...) Så hvis ikke kongen blir skutt av FSK idag så gjør jeg det selv. Jeg er Norges beste skytter og vil bare trenge et pusterom og 2 sekunder fra 1000 meter. Så neste 17 mai så skal kongen falle ned fra den jævla balkongen å se det nådeløse fare forbi han å han vil få ett sekund på seg å innse at han har rævpult alle sammen i 50 år og kan tilrope seg tittelen pedofil på veldig mange måter før alle barna dør. Først da har jeg fått sjelefred.’»

(33) Også i denne e-posten sverger A hevn over «kongehuset og kongen, militæret, politi og helsevesen». Han gir dessuten uttrykk for at «kongen må dø» og fremsetter en entydig trussel om at han vil skyte Kongen neste 17. mai hvis ikke Forsvarets spesialkommando (FSK) gjør det.

(34) Utsagnet i tilleggstitalens post I c er gjengitt slik:

«Tirsdag 23. mars 2021 kl. 10.45 i ---gata 00 i X sendte han en e-post til Slottets postmottaksadresse hvor han blant annet skrev følgende:

‘Jeg vil drepe så mange jeg klarer og litt til. Og så til sist. Kongen har talt sin siste tale. Ja det blir jævlig sadistisk og barbarisk. Harald haarfagre er Norges siste konge noen gang.

Dere kan ikke dekke over 1000 år med kristendom død og fordervelse noe mer. It's payback time’»

(35) A gir her generelt uttrykk for at han vil drepe så mange som mulig og utpeker deretter Kongen som et konkret mål for en slik udåd.

(36) Forsvarer har anført at As e-poster ikke kan forstås som trusler. Dette begrunnes med at e-postene er lange og usammenhengende og åpenbart sendt i frustrasjon av en person i mental ubalanse. Ut fra sammenhengen fremstår det derfor som fullstendig usannsynlig at truslene vil bli satt ut i livet.

(37) Jeg er ikke enig i at sammenhengen fratrar e-postene deres truende karakter. Hevn, drap og død er gjennomgangstemaer i dem alle, og den aktuelle drapshandlingen retter seg spesifikt mot Kongen. Det er ikke noe i e-postene som tyder på at truslene ikke var alvorlig ment. Verken muligheten for at e-postene stammer fra en person i mental ubalanse eller graden

av sannsynlighet for at truslene vil bli satt ut i livet, endrer dette. At trusler fremsettes i frustrasjon eller sinne vil jeg anta er regelen snarere enn unntaket. Jeg er følgelig enig med lagmannsretten i at A har fremsatt tre trusler mot Kongen.

- (38) Spørsmålet er dernest om truslene er egnet til å volde «fare for at Kongen ... hindres eller påvirkes i sin virksomhet».
- (39) De tre tiltalepostene bygger alle på at «[t]ruslene var egnet til å påvirke og hindre Kongens virksomhet, herunder ved å ta oppmerksomhet bort fra Majestetens ulike oppgaver og begrense Kongens offentlige, åpne virke.»
- (40) Jeg peker innledningsvis på at e-postene ble sendt til blant annet Slottets e-postmottak som «rette vedkommende». E-poster om forhold som kan ha betydning for kongefamiliens sikkerhet, oversendes rutinemessig til Den kongelige politieskorte for en nærmere vurdering. Lagmannsretten gjengir forklaringene fra arkivlederen ved Det kongelige hoff og etterretningsansvarlig for Den kongelige politieskorte, og uttaler deretter:

«Etter lagmannsrettens syn er det ikke holdepunkter for å hevde at e-postene rent faktisk påvirket Kongen i hans virksomhet. Spørsmålet er imidlertid om de har voldt «fare for at Kongen [...] påvirkes i sin virksomhet». En drapstrussel vil ofte i seg selv være så alvorlig at det vil være fare for at Kongens virksomhet påvirkes. Det bidrar til å øke faren for påvirkning at truslene gjentas over tid, og at en av dem beskrev hvordan drapet skulle skje. Og selv om e-postene samlet sett etterlater et bilde av en avsender som ikke er i psykisk balanse, følger det ikke av det at Den kongelige politieskorte og andre deler av politiet uten videre kan se bort fra dem. At sannsynligheten for et attentat var lav, betyr ikke at faren for andre voldshandlinger var tilsvarende lav. Lagmannsretten viser i den forbindelse til at PST ble varslet, og at PST i sin tur varslet lokalt politi. Trusler kan lede til økt sikkerhetsoppbud eller at Kongen avstår fra å delta på arrangementer han ellers ville ha deltatt på.»

- (41) Lagmannsretten finner på bakgrunn av denne farevurderingen at A ved tre anledninger har overtrådt § 115. Dette er etter mitt syn riktig lovanvendelse. Når det gjelder rettsstridige handlinger mot Norges statsoverhode, skal det i utgangspunktet lite til for å konstatere fare for at Kongens virksomhet hindres eller påvirkes. I dette tilfellet dreier det seg om alvorlige drapstrusler som klart nok rammes av bestemmelsen. At Kongen selv ikke ble orientert om truslene, er ikke avgjørende.
- (42) Min konklusjon er på denne bakgrunn at truslene gjengitt i tiltalens post I og tilleggstiltalens post I a og c voldt fare for at Kongen ble hindret eller påvirket i sin virksomhet.

Straffeloven § 263 «Trusler»

Rettslige utgangspunkter

- (43) Tiltalens post III gjelder overtredelser av straffeloven § 263 om trusler, som lyder slik:

«Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.»

- (44) Paragraf 263 står i straffeloven kapittel 24 «Vern av den personlige frihet og fred», som ble tilføyd ved lov 19. juni 2009 nr. 74. Bestemmelsen viderefører straffeloven av 1902 § 227 første straffalternativ bortsett fra det tidligere kravet om at trusselen måtte gjelde en straffbar atferd som kan medføre fengsel i mer enn 6 måneder.
- (45) Straffansvaret er ikke betinget av at det er truet med en konkret handling, jf. Rt-1996-226 på side 228. Om selve tolkningen av truende utsagn viser jeg til HR-2019-1922-A avsnitt 21 der det heter:
- «Utgangspunktet ved tolkningen er ... hvordan avsenderen og den som trues oppfatter meningsinnholdet. Den videre vurderingen av om trusselen er 'egnet til å fremkalle alvorlig frykt' skal baseres på om utsagnet objektivt sett er egnet til å ha en slik virkning. Her vil innholdet naturligvis stå sentralt, men etter ordlyden i straffeloven § 263 skal denne vurderingen også skje med utgangspunkt i den konkrete sammenhengen trusselen er fremsatt i».
- (46) Som det fremgår av avsnitt 23, vil det kunne ha «stor betydning hvem utsagnene kommer fra», men det er ikke et vilkår at det trues med en handling som skal utføres av tiltalte selv. Trusselen behøver heller ikke være fremsatt direkte overfor den som omfattes av trusselen, jf. Rt-1984-1197 på side 1198.
- (47) Det er ikke et vilkår at den som trusselen rettes mot rent faktisk har følt seg truet. Bestemmelsen er et faredelikt som er overtrådt i det øyeblikk det er fremsatt en trussel som er «egnet til» å fremkalle alvorlig frykt. Hvorvidt det er tilfellet, må sees i lys av situasjonen som trusselen fremsettes i.
- (48) Med disse utgangspunktene går jeg over til spørsmålet om de omstridte utsagnene rammes av straffeloven § 263.

Den konkrete lovanvendelsen

- (49) Anken til Høyesterett gjelder trusler omtalt i tiltalens post III c, f og g.
- (50) I likhet med lagmannsretten gjengir jeg utsagnene slik de er referert i grunnlaget for gjerningsbeskrivelsene i tiltalens post III. Når jeg tar med samtlige underposter med unntak av post e som nå er ute av saken, har det sammenheng med at de alle inngår i vurderingen av reaksjonsfastsettelsen.

«a)

Mandag 4. mars 2019 kl. 09.00 i ---gata 00 i X skrev han til sin mor B på snapchat at han skulle 'piske og brenne hennne' og at 'du er død' e.l.

b)

Lørdag 7. desember 2019 kl. 07.05 i X skrev han følgende i kommentarfeltet i X arbeiderblad: 'Jeg hopper å driter i hva dere tenker fordi jeg er en sinnsyk psykopat. Håper dere dør. Skal bli deilig å se alle barna dø på 17 mai. Og trynet til C og D vrenger seg før jeg gjør det mest sadistiske som er gjort noensinne på norsk jord fordi jeg hater norge på så mange måter at satan ville pissa i buksene når jeg kommer med mine 200 i iq for å ødelegge denne planeten og voldta E.' e.l.

c)

Tirsdag 3. mars 2020 skrev han blant annet det følgende i en e-post til seksjonsleder C ved X politistasjon: 'Pcen min er ikke gjort noe straffbart på noen jævla gang. Jeg blir så forbanna at jeg får lyst til å drepe dere. C først. Brenne jæveln. Fy faen. Dra t helvette. Soper faenskap. Kongen er pedo å. Og han er snart død'.

d)

Fredag 20. mars 2020 ca. kl. 21:44 i X skrev han på Facebook at politioverbetjent C fortjener dødsstraff ved hjelp av verst tenkelige metoder og at hans familie burde brennes til døde.

e) ...

f)

Lørdag 29. august 2020 ca. kl. 11.20, i X eller annet sted over telefon uttalte han til F, 'jeg kommer kanskje opp og dreper dere da' eller lignende.

g)

Fredag 11. desember 2020 kl. 10.20 i ---gata 00 i X la han ut følgende melding på sin åpne facebook-profil: 'Vi skyter jo ulven. For så si ingenting. Også lar vi leger og politifolk leve? Når de gjør ti ganger mer skade. Ja fuck norge. Håper dere brenner i helvette. Jævla fascist farnskap. Ja til utryddelse av leger og politi i norge. C først. Fuck dere fitter. Døøøø!'»

(51) Jeg er enig med lagmannsretten i at utsagnene beskrevet i post c og g må tolkes som trusler mot politioverbetjent C.

(52) Spørsmålet er om de er egnet til å skape alvorlig frykt.

(53) Etter å ha redegjort for Cs forklaring om at han kjente tiltalte fra tidligere, at han ikke ble redd da han leste e-postene, men at de ga grunnlag for en «viss uro», uttaler lagmannsretten følgende om e-posten gjengitt i tiltalens post III c:

«Etter lagmannsrettens syn må det likevel legges til grunn at lovens vilkår er oppfylt. Det avgjørende er som nevnt om trusselen objektivt sett er egnet til å fremkalle alvorlig frykt. Dette innebærer blant annet at det ikke er avgjørende om en modigere person ikke hadde blitt skremt ... E-posten tegner et bilde av en person i psykisk ubalanse, og det er egnet til å skape alvorlig frykt at tiltalte tidligere har begått alvorlige straffbare handlinger. Mottakeren kan heller ikke vite hvor langt vedkommende er villig til å gå – især ikke i perioder hvor han er sint og ruser seg.»

(54) Om innlegget A la ut på sin Facebook-profil gjengitt i tiltalens post III g, uttaler lagmannsretten:

«Når det gjelder [tiltalens post III g] viser lagmannsretten til at tingretten har lagt til grunn at tiltalte forut for dette ga uttrykk for at 'politioverbetjent C fortjener dødsstraff ved hjelp av verst tenkelige metoder og at hans familie burde brennes til døde'. Tingretten har lagt til grunn at dette utgjør en overtredelse av straffeloven § 263 [tiltalens post III d]. Etter lagmannsrettens syn må disse meldingene ses i

sammenheng. Når meldingen på Facebook tolkes i lys av dette, har lagmannsretten kommet til at den er egnet til å skape alvorlig frykt. Trusselen har for øvrig ledet til at C har følt behov for å treffe ulike sikkerhetstiltak.»

- (55) Lagmannsrettens lovanvendelse er etter mitt syn korrekt når den under de nevnte omstendighetene finner at tiltalte har overtrådt § 263 både hva gjelder tiltalens post III c og g. Da truslene ble fremsatt, visste C at A tidligere var dømt for å ha tent på morens hus, og at han dermed var i stand til å begå alvorlige straffbare handlinger. Som jeg kommer tilbake til, fant lagmannsretten dessuten at A hadde fremsatt en alvorlig trussel mot politioverbetjent C i desember 2019 (tiltalens post II).
- (56) Når det gjelder tiltalens post III f, fant tingretten at utsagnet var en trussel mot As «stebestemor», og at han hadde overtrådt § 263 overfor henne. Påtalemyndighetens anke til lagmannsretten rettet seg mot at tingretten ikke fant at § 263 også var overtrådt overfor bestefaren.
- (57) I likhet med lagmannsretten tolker jeg utsagnet som en trussel mot bestefaren. Spørsmålet er om det var egnet til å skape alvorlig frykt.
- (58) Etter å ha redegjort for bestefarens forklaring om at han ikke ble direkte redd, men samtidig følte en uro blant annet på grunn av tiltaltes psykiske ubalanse og rusmisbruk, uttaler lagmannsretten:

«Det er videre tale om en trussel som er ‘egnet til å skape alvorlig frykt’. Lagmannsretten har i den forbindelse ikke bare lagt vekt på trusselens innhold, men også på sammenhengen trusselen er fremsatt i. Tiltalte var i psykisk ubalanse og slet med rusmisbruk. Han hadde for øvrig også tidligere begått alvorlige straffbare handlinger mot nærstående.

... Siden loven utelukkende krever er at trusselen må være ‘egnet’ til å fremkalle alvorlig frykt, kreves det ikke at fornærmede faktisk har følt seg truet, jf. blant annet Rt. 1981 s. 970. Avgjørende er om den aktuelle trusselen objektivt sett er egnet til å ha en slik virkning. Det vises for øvrig til at ektefellen – som også var omfattet av trusselen – ble redd, og at de kontaktet politiet og ba om at tiltalte ble ilagt et besøksforbud etter hendelsen.»

- (59) Også på dette punkt slutter jeg meg til lagmannsrettens rettsanvendelse. Jeg er altså enig i at drapstrusselen under de nevnte omstendighetene var egnet til å fremkalle alvorlig frykt, og at A derved har overtrådt § 263 som beskrevet i tiltalens post III f også overfor bestefaren.
- (60) Jeg går så over til reaksjonsfastsettelsen.

Overføring til tvungent psykisk helsevern

Rettslige utgangspunkter

- (61) Vilkårene for å idømme overføring til tvungent psykisk helsevern fremgår av straffeloven § 62. Det aktuelle alternativet i vår sak er bestemmelsens andre og tredje ledd, som lyder slik:

«Overføring til tvungent psykisk helsevern kan også idømmes en lovbrøyer som er utilregnelig etter § 20 annet til fjerde ledd når denne har begått gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, særreaksjonen er nødvendig for å verne samfunnet mot slike lovbrudd, faren for nye lovbrudd av samme art er særlig nærliggende, og andre tiltak har vist seg åpenbart uhensiktsmessige.

Ved vurderingen av gjentakelsesfaren skal det legges vekt på det begåtte lovbruddet sammenholdt særlig med lovbrøyerens øvrige adferd, sykdomshistorie, aktuelle psykiske tilstand og forhold til rusmidler.»

(62) Adgangen til å idømme særreaksjonen ved «gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art» ble innført ved lov 29. april 2016 nr. 7. Bestemmelsen fikk sin nåværende struktur ved endringslov 21. juni 2019 nr. 48, som trådte i kraft 1. oktober 2020. Grunnvilkåret, tilleggsvilkårene og presiseringen av gjentakelsesfaren er sammenfallende etter gammel og ny lov.

(63) I Prop.122 L (2014–2015) side 51 er grunnvilkåret beskrevet slik:

«Grunnvilkåret om at det må være begått gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, angir den nedre terskelen for hvilke lovbrudd som skal kunne møtes med en strafferettslig særreaksjon. Kravet om gjentakelse markerer at det må dreie seg om mer enn ett lovbrudd. Kravet om at det må dreie seg om lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art markerer at plagsom atferd i sin alminnelighet ikke skal kunne møtes med en særreaksjon. Hvorvidt de aktuelle lovbruddene kan anses å være av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art vil bero på en skjønnsmessig vurdering. Relevante momenter ved vurderingen er hvor mange og hvor alvorlige lovbrudd som er begått, hvor omfattende konsekvensene og skadevirkningene av lovbruddene er, hvor hyppig de er begått, hvor lenge den kriminelle atferden har vedvart og om lovbruddene er begått mot samme fornærmede. Det skal legges til grunn en høy terskel. Særreaksjon bør bare være aktuell i tilfeller hvor konsekvensene av at lovbruddene får fortsette er så merkbare og omfattende, at det fremstår som urimelig om samfunnet ikke skulle ha mulighet til å verne seg.»

(64) Paragraf § 62 andre ledd, tidligere første ledd andre punktum, er ikke knyttet til overtredelser av bestemte straffebestemmelser. I proposisjonen side 38 nevnes imidlertid både straffeloven § 263 om trusler og § 266 om hensynsløs atferd som eksempler på integritetskrenkelser som vil kunne gi grunnlag for overføring til tvungent psykisk helsevern. Ved den konkrete vurderingen skal det legges vekt på blant annet lovbruddenes antall og alvor, og om de er begått overfor samme fornærmede.

(65) Det er videre et vilkår etter § 62 andre ledd at faren for tilsvarende lovbrudd er «særlig nærliggende», og at særreaksjonen er nødvendig av hensyn til samfunnsvernet. For at gjentakelsesfaren skal anses som nærliggende, må den være kvalifisert og på domstidspunktet vurderes som reell, jf. HR-2021-937-A avsnitt 17 med videre henvisninger. Behovet for samfunnsvern er til stede når «konsekvensene av at lovbruddene får fortsette er så merkbare og omfattende at det fremstår som urimelig om samfunnet ikke skulle ha mulighet til å verne seg» mot dem, jf. også proposisjonen side 40.

(66) Terskelen for overføring til tvungent psykisk helsevern ved lovbrudd av samfunnsskadelige eller særlig plagsom art er høy.

(67) Jeg går så over til den konkrete vurderingen.

Skal overføring til tvungent psykisk helsevern idømmes?

- (68) Det følger av lagmannsrettens dom at grunnvilkåret om utilregnelighet på gjerningstidspunktene er oppfylt.
- (69) Jeg finner det videre klart at A har begått «gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art».
- (70) At de tre drapstruslene mot Kongen var samfunnsskadelige, følger allerede av vilkåret om at trusselen må volde fare for at Kongens virksomhet hindres eller påvirkes.
- (71) Truslene i tiltalens post III mot As egne familiemedlemmer (a og f) og allmennheten (b) var klart nok plagsomme. Etter mitt syn står trusselen mot moren i en særstilling. Tiltalte hadde tidligere opptrådt voldelig mot henne, og han var dømt for å ha tent på huset hennes slik at det brant ned til grunnen. Trusselen om at han skulle «piske og brenne henne» gir klare assosiasjoner til disse hendelsene.
- (72) Når det gjelder konsekvensene av truslene mot politioverbetjent C (tiltalens post III c og g) og hans familie (d), viser jeg til tingrettens gjengivelse av Cs forklaring om at familien bor på hemmelig adresse, er mer årvåkne og alltid sørger for at dører er låst og at det er lys på eiendommen.
- (73) Truslene må dessuten sees i sammenheng med de øvrige lovbruddene som er begått mot C.
- (74) Lagmannsretten fant at A har overtrådt straffeloven § 155 om påvirkning eller forsøk på påvirkning av offentlig tjenestemann gjennom trusler eller annen rettsstridig atferd. Det rettsstridige utsagnet er gjengitt slik i tiltalens post II:
- «Mandag 30. desember 2019 i X skrev han til seksjonsleder C ved X politistasjon følgende i en e-post: ‘Slutt å straffeforfølg meg! Ellers så får jeg dere levende! Og jeg starter med C’»
- (75) Videre fant tingretten at A ved to anledninger har overtrådt straffeloven § 266, som rammer den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred. Disse utsagnene er i tilleggstiltalens post II gjengitt slik:
- «a)
- Fredag 12. mars 2021 kl. 12.00 i ---gata 00 i X la han ut en post på sin åpne Facebookprofil hvor han skrev ‘C!’ og ‘Det blir ikke pent C’
- b)
- Ultimo mars 2021 kl 10:44 i ---gata 00 i X la han ut flere poster på sin åpne Facebookprofil hvor han blant annet skrev ‘C er voldtektsmann’, ‘C er bøg’ og ‘Skal lage snøff av C’.»
- (76) Forsvarer har anført at polititjenestemenn må tåle noe mer enn privatpersoner. Jeg kan være enig i at polititjenestemenn på den ene siden er bedre rustet til å takle denne type utfordringer. På den andre siden er de langt mer utsatt og har av den grunn et særlig vern etter straffeloven § 155. Alvorlige trusler kan dessuten ramme tjenestemennenes familie.

- (77) Sett i sammenheng mener jeg truslene og fredskrenkelsene overfor C utvilsomt er av særlig plagsom art. Han ble over tid utsatt for truende og stygg personforfølgelse fra As side. Truslene gikk også ut over Cs familie.
- (78) Jeg finner ikke grunn til å gjengi de øvrige overtredelsene tingretten fant at A hadde begått, da disse er av mindre betydning i vår sammenheng. Jeg kommer likevel tilbake til As rusmisbruk.
- (79) Loven krever videre at «faren for nye lovbrudd av samme art er særlig nærliggende», og at «andre tiltak har vist seg åpenbart uhensiktsmessige». I tillegg er det et vilkår at «særreaksjonen er nødvendig for å verne samfunnet mot slike lovbrudd».
- (80) Jeg minner om at det ved vurderingen av gjentakelsesfaren skal legges vekt på de begåtte lovbruddene «sammenholdt særlig med lovbruterens øvrige adferd, sykdomshistorie, aktuelle psykiske tilstand og forholdet til rusmidler», jf. straffeloven § 62 tredje ledd, som langt på vei er en videreføring av tidligere femte ledd.
- (81) Alle disse gjentakelseskriteriene er tilstede i vår sak.
- (82) Når det gjelder As øvrige adferd, ble han dømt i 2013 for grovt skadeverk ved å ha tent på morens hus slik at det brant ned til grunnen og i 2014 for omfattende skadeverk. Som jeg allerede har vært inne på, tente han dessuten på egen bolig i 2015 og tok kvelertak på sin mor i 2016. Selv om gjentakelsesfaren ikke knytter seg til slike handlinger, viser de likevel en grenseløs atferd av betydning for gjentakelsesvurderingen. Etter mitt syn tilsier As forhistorie også at truslene han fremsetter, ikke kan avfeies under henvisning til at de kommer fra en «harmløs mann».
- (83) A har diagnosen paranoid schizofreni. Sykdommen er kronisk. I innkomstjournalen til Sykehuset Y, Psykiatrisk avdeling, fra januar 2022, står det følgende om As sykdomshistorie:

«Rusanamnese på debut av alkohol i slutten av barneskolealder, cannabis i midten av tenårene, og inntil daglig snorting av amfetamin i tyveårene til d.d ... Psykiatrisk anamnese med flere innleggelse i fra 2011, da pasient var i begynnelsen av tyveårene, med psykosesymptomer sett i sammenheng med aktuelle rusmisbruk, samt at han ble vurdert å ha en blandet personlighetsforstyrrelse. Etter flere år med psykoseklinikk og rusmisbruk, diagnostisert med paranoid schizofreni i 2017, ved psyk.avd. Z, Sykehuset Y, etter en halvårlig innleggelse på tvungent psykisk helsevern. Ble så overført til tvungen psykisk helsevern uten døgnopphold, med gyldig tvangsmedisineringsvedtak på antipsykotisk depotmedikasjon, i november 2017. I august 2018 avbrøt pasient sitt behandlingsopphold ved Manifestsenteret etter flere permisjoner med russprekk og manglene motivasjon for rusfrihet, samt manglende sykdomsanerkjennelse.»

- (84) I de tidligere rettsinstansene ble det reist spørsmål om A var adekvat medisinert. Medisineringen er endret i ettertid, men uten at dette synes å ha hatt særlig positiv effekt. I statusrapporten 11. mars 2022 heter det eksempelvis om dette:

«Slik u.t oppfatter det, er det negativ endring i pas' kliniske tilstand fra siste gang i retning av forsterkning av negative symptomer, og det er ikke umulig at dette henger

sammen med mindre antipsykotisk stoff i kroppen hans nå som han nesten har seponert Xeplion. Det kommer samtidig ingen åpenbart psykotisk innhold.»

- (85) Som det fremgår av journalnotatene, er antipsykotisk medikasjon fortsatt nødvendig i behandlingen av As psykiske lidelse. Det er for øvrig ingen holdepunkter for at han har nådd et optimalt og stabilt behandlingsnivå.
- (86) Gjentakelsesfaren forsterkes av As langvarige rusproblem. Han erkjente i tingretten at han har vært rusmisbruker og har inntatt rusmidler daglig i mer enn syv år. Han har ruset seg på alkohol, cannabis og amfetamin.
- (87) For tingretten var det oppnevnt to sakkyndige, én psykiater og én psykolog. Disse ble også oppnevnt for lagmannsretten. I den delen av deres sakkyndige erklæring som er gjengitt i lagmannsrettens dom, sammenfattes gjentakelsesfaren slik:

«Historisk sett er det flere forhold som indikerer en risiko for gjentagelse av straffbare handlinger: tidligere domfellelser, et langvarig og omfattende rusmisbruk, alvorlig psykisk lidelse, instabilitet i forhold samt problemer i arbeid, sysselsetning og sosiale relasjoner. I journal er det dokumentert jevnlig trusler rettet mot familiemedlemmer, og en høyst variabel vilje til behandlingssamarbeid. Det foreligger de sakkyndige bekjent ingen historikk på alvorlig fysisk vold.

Klinisk framstår observanden med en mangelfull sykdomsinnsikt, positive og negative symptomer på en alvorlig psykotisk lidelse og en noe dårlig respons på behandling med antipsykotika. Hans uttrykte vilje til å samarbeide omkring anbefalte behandlingstiltak er utelukkende med utgangspunkt i at han er pålagt disse; han ville avsluttet all behandling dersom han ble gitt et valg.

Risikohåndteringsmessig så gir observanden på den ene siden uttrykk for svært urealistiske framtidsplaner, samtidig som han også uttrykker å kun ønske seg et vanlig liv. Han synes i liten grad å ha et sosialt nettverk rundt seg som vil kunne bidra til reell sosial støtte. Observanden vurderes som spesielt sårbar i stressituasjoner. Han antas å bli utsatt for de samme stressorene i fremtiden, som de han har hatt i livet sitt de senere årene.

Optimal utvikling antas å kunne oppnås ved at observanden mottar adekvat psykiatrisk behandling og oppfølging, avholdenhet fra alle former for rusmidler, psykososiale tiltak som bolig, adekvat sysselsetting og en kvalitativ bedring av det sosiale nettverket.

Tilsvarende vil en dårlig prognose inntreffe ved fravær/bortfall av ovennevnte tiltak. I så tilfelle vil det være forhøyet risiko for ny kriminalitet tilsvarende det observanden tidligere har begått.»

- (88) Jeg finner på denne bakgrunn at faren for nye lovbrudd av samme art er særlig nærliggende dersom han ikke er underlagt tvungent psykisk helsevern. Som påpekt av lagmannsretten, fremgår det av de sakkyndiges rapport at det er kombinasjonen av tiltaltes psykiske sykdom og rusmisbruk som først og fremst ligger bak de handlingene han har begått.
- (89) Loven krever videre at andre tiltak har vist seg «åpenbart uhensiktsmessige». Jeg viser i denne forbindelse til at A i de senere år har vært underlagt ulike former for tiltak under psykisk helsevern uten at det har vært tilstrekkelig til å forhindre ham i å begå de

lovbruddene saken her gjelder. Jeg er følgelig enig med lagmannsretten i at andre tiltak har vist seg åpenbart uhensiktsmessige.

- (90) Dette bringer meg over til spørsmålet om en særreaksjon «er nødvendig for å verne samfunnet» mot nye lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art. Ved denne vurderingen må det sees hen til om det vil være tilstrekkelig med tiltak etter lov om psykisk helsevern, jf. HR-2021-937-A avsnitt 19. A er i dag underlagt tvungent psykisk helsevern både etter lov om psykisk helsevern § 3-3 nr. 3 – forverringskriteriet – og som fengslingssurrogat etter straffeprosessloven § 188 tredje ledd, jf. fjerde ledd.
- (91) I Rt-2011-385 avsnitt 28 uttaler Høyesterett følgende om påtalemyndighetens partsrolle ved overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven av 1902 § 39 nr. 1 sammenlignet med tvungent psykisk helsevern etter psykisk helsevernloven § 3-3:
- «Tvungent psykisk helsevern etter § 3-3 er – i motsetning til etter straffeloven § 39 nr. 1 – ikke en strafferettslig særreaksjon, men et forvaltningsinngrep. Tvungent psykisk helsevern etter § 3-3 idømmes ikke av domstolene, men vedtas av ‘den faglige ansvarlige’ og etterprøves av kontrollkommissjonen, jf. lovens §§ 1-4 og 3-8. Vedtaket kan imidlertid bringes inn for domstolene etter tvisteloven kapittel 36. I motsetning til saker etter § 39 jf. § 39 b vil påtalemyndigheten da ikke ha en partsrolle, jf. Rt-2005-1091 avsnitt 22. ...»
- (92) Den betydelige gjentakelsesfaren som foreligger i saken her, tilsier etter mitt syn at påtalemyndigheten bør ha en partsrolle ved behandlingen av spørsmålet om det tvungne psykiske helsevernet skal opphøre, jf. straffeloven § 65.
- (93) Av inkomstnotatet jeg tidligere har gjengitt, fremgår det at A helt siden 2011 periodevis har vært underlagt ulike former for psykisk helsevern uten at dette har vært tilstrekkelig til å avholde ham fra de ellers straffbare handlingene han nå er funnet å ha begått. Jeg minner også om at de sakkyndige mener A har mangelfull sykdomsinnsikt, og at han vil avslutte all behandling dersom han blir gitt et valg. I vår sammenheng er det dessuten bekymringsfullt at de sakkyndige vurderer ham som spesielt sårbar i stressituasjoner, situasjoner han også vil oppleve i fremtiden.
- (94) Jeg peker videre på at det sivilrettslige og det strafferettslige regelverket om tvungent psykisk helsevern til en viss grad ivaretar ulike hensyn, noe som igjen vil kunne få betydning for spørsmålet om vernet kan opphøre. Et samfunnsvern som er begrunnet i faren for nye lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, vil ikke nødvendigvis fanges opp av det sivilrettslige farekriteriet etter psykisk helsevernloven § 3-3 nr. 3 bokstav b, jf. § 3-7 første ledd. Også ved avgjørelsen av hvordan det psykiske helsevernet skal gjennomføres, skal det ved overføringer etter straffeloven § 62 andre ledd legges vekt på «behovet for å beskytte samfunnet mot faren for nye lovbrudd», jf. lov om psykisk helsevern § 5-3 andre ledd.
- (95) Selv om gjentakelsesfaren ikke knytter seg til de alvorlige lovbruddene omtalt i § 62 første ledd, vil konsekvensene av at lovbruddene får fortsette etter mitt syn være så merkbare og omfattende, at det er urimelig om samfunnet ikke skulle ha mulighet til å verne seg mot dem.
- (96) Min konklusjon er etter dette at de gjentatte lovbruddene av dels samfunnsskadelig og dels særlig plagsom art sammenholdt med den betydelige gjentakelsesfaren gjør det nødvendig

å verne samfunnet gjennom en dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter § 62 andre ledd.

Varetektsfradrag?

- (97) Ved idømmelse av overføring til tvungent psykisk helsevern på grunnlag av lovbrudd som nevnt i § 62 andre ledd, skal særreaksjonen senest opphøre tre år etter dommen, jf. § 65 fjerde ledd siste punktum. Forsvarer har anført at A har krav på varetektsfradrag i denne lengstetiden for de periodene han har vært varetektsfengslet eller undergitt varetektssurrogat i psykiatrisk institusjon.
- (98) Varetektsfradrag er regulert i straffeloven § 83, hvor det i første ledd fremgår at «[d]en tiden den siktede har vært berøvet friheten i anledning av saken, kommer til fradrag i straffen etter reglene i denne paragraf.» Fradraget skal altså komme «i straffen». Ordlyden tyder på at man med det sikter til reaksjoner som betegnes som «straff» etter straffeloven § 29. Den nærmere reguleringen i § 83 andre til niende ledd av hvordan varetektsfradraget skal gis, trekker i samme retning. Med unntak av straffutmålingsutsettelse i niende ledd, hvor det på et senere tidspunkt vil kunne bli utmålt straff, omtales kun reaksjoner som regnes som «straff», blant annet forvaring, jf. femte ledd. Overføring til tvungent psykisk helsevern etter § 62 regnes ikke som «straff», men som annen strafferettslig reaksjon, jf. straffeloven § 30.
- (99) Etter mitt syn bør en rett til varetektsfradrag ved overføring til tvungent psykisk helsevern, ikke etableres på ulovfestet grunnlag.
- (100) Reglene om opphør av tvungent psykisk helsevern følger av straffeloven § 65. Utgangspunktet er at det ikke fastsettes noen lengstetid som et varetektsfradrag kan knyttes til. Når det gjelder overføringsdom på grunnlag av § 62 andre ledd, opphører som nevnt særreaksjonen senest tre år etter dommen. Med en slik tidsbegrensning vil et varetektsfradrag kunne komme i konflikt med det samfunnsvernet som særreaksjonen skal ivareta.
- (101) Jeg kan på denne bakgrunn ikke se at det er rom for å fastsette varetektsfradrag i den lovbestemte lengstetiden på 3 år.

Konklusjon

- (102) Jeg er kommet til at lagmannsretten ikke begikk noen lovanvendelsesfeil da den fant at A har overtrådt straffeloven § 115 ved trusler mot Kongen og § 263 ved trusler mot politioverbetjent C. Jeg er også enig i at han har overtrådt § 263 overfor sin bestefar.
- (103) I likhet med lagmannsretten er jeg videre kommet til at A må idømmes overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 andre ledd.
- (104) Anken må da forkastes.

(105) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(106) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(107) Dommer **Normann:** Likeså.

(108) Dommer **Noer:** Likeså.

(109) Dommer **Matheson:** Likeså.

(110) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.